

National
Pedagogical
Dragomanov
University

Jean Monnet Chair
SCAES
Social and Cultural Aspects
of European Studies

With the support of
Erasmus+ Programme
of the European Union

NATIONAL UNIVERSITY OF LIFE
AND ENVIRONMENTAL SCIENCES
OF UKRAINE

2. Луговий В.І. Компетентності та компетенції: поняттєво-термінологічний дискурс. *Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології. Вища освіта України*. 2009. № 3 (додаток 1). С. 155–161.

3. Alla Kozhevnikova, Iryna Shumilova, Natalia Merkulova, Irina Sherstnyova. Management of formation of intercultural communicative competence of future heads of general secondary education institutions. *Ad Alta: Journal of Interdisciplinary Research*. 2021. Volume 11, Issue 1, Speciale Issue XVII. P. 92–97. (Web of Science).

СПІЛЬНЕ ВИКЛАДАННЯ ЯК РІЗНОВИД СПІВПРАЦІ ВЧИТЕЛЯ ТА АСИСТЕНТА ВЧИТЕЛЯ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

JOINT TEACHING AS A VARIETY OF COOPERATION BETWEEN TEACHER AND TEACHER ASSISTANT IN INCLUSIVE EDUCATION

Козинець Олександр Володимирович

к.п.н., доцент, доцент кафедри логопедії та логопсихології,

o.v.kozynets@npu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-6325-4783>

Карпець Олена Василівна

магістр кафедри логопедії та логопсихології,

НПУ імені М. П. Драгоманова

20fkpp.o.karpets@std.npu.edu.ua

National
Pedagogical
Dragomanov
University

Jean Monnet Chair
SCAES
Social and Cultural Aspects
of European Studies

With the support of
Erasmus+ Programme
of the European Union

NATIONAL UNIVERSITY OF LIFE
AND ENVIRONMENTAL SCIENCES
OF UKRAINE

Інклюзивна освіта – це не просто прихід дитини з особливими освітніми потребами (далі – ООП) до звичайної школи, а й її залучення до спільного освітнього простору, що передбачає додаткові елементи освітнього процесу – спеціально облаштоване місце, належні умови, індивідуальний план розвитку дитини, обов’язкова наявність асистента вчителя [5, с. 4]. Успішність реалізації індивідуального підходу у навчанні дітей із ООП залежить від координованості дій фахівців, котрі працюють із цими дітьми [4, с. 69].

Посада асистента вчителя відносно нова в українській школі та розглядається у контексті інклюзивної освіти [5, с. 4]. В організації інклюзивного навчання важливою є співпраця всіх учасників освітнього процесу, а також чіткий розподіл ролей і обов’язків між ними, зокрема між вчителем та асистентом вчителя [7]. Злагоджена робота вчителя та асистента вчителя є одним із вагомих чинників функціонування інклюзивної системи освіти в цілому [5].

Не дарма співпраця з учителем щодо організації освітнього процесу дитини з ООП в умовах класу з інклюзивним навчанням займає пріоритетне місце серед основних напрямів діяльності асистента вчителя [2, с. 26]

Ефективні стосунки між учителем та асистентом вчителя формуються на основі спільної відповідальності, взаєморозумінні та довірі одне до одного. А те, наскільки чітко вони розподілили свої ролі та усвідомили їх, залежить результативність їхнього спільного викладання. При цьому учитель та асистент вчителя у процесі навчання виконують різні ролі задля досягнення спільної мети [5, с. 16; 6, с. 28; 2, с. 29].

National
Pedagogical
Dragomanov
University

Jean Monnet Chair
SCAES
Social and Cultural Aspects
of European Studies

With the support of
Erasmus+ Programme
of the European Union

NATIONAL UNIVERSITY OF LIFE
AND ENVIRONMENTAL SCIENCES
OF UKRAINE

Спільне викладання – така організація освітнього процесу в класі, коли два чи більше педагога спільно проводять навчання в єдиному просторі (класі), у різноманітній за складом групі учнів, серед яких є діти з особливими освітніми потребами [3, с. 158; 6, с. 6].

На сьогодні спільне викладання є найпоширенішим підходом співпраці вчителя та асистента вчителя в умовах інклюзивної освіти [3, с. 158]. Цей спосіб викладання використовується як для задоволення потреб учнів із ООП, так і для покращення ефективності викладання для всього класу [6].

Спільна робота вчителів в одному класі може принести багато задоволення як педагогам, так і школярам – з'являється більше дорослих, які несуть особисту відповідальність за навчання всіх учнів, ретельніше продумуються способи оцінювання, усі діти отримують належну увагу та підтримку в разі потреби. Різноманітний за складом клас учнів спонукає вчителів ефективно реагувати на різні потреби школярів, знижувати значення співвідношення «учитель-учні», а також розширювати можливості використання професійного досвіду. Обидва педагоги проводять навчання в одному фізичному просторі, хоча періодично малі групи учнів можуть упродовж певного часу працювати в іншому місці (за межами класу). Спільне викладання зазвичай відбувається в єдиному середовищі, що відрізняє його від практики перегрупування дітей для реалізації різних позакласних розвивальних програм [6, с. 8]. Така організація навчання у класі може допомогти педагогам досягти значних результатів, сприятиме прогресивному розвитку кожного учня, забезпечить емоційний комфорт як учнів, так і вчителів [6, с. 8].

Проте, як і будь-яка нова освітня інновація, впровадження спільного викладання вимагає достатнього рівня підготовки фахівців, і уперш за все їхнє

National
Pedagogical
Dragomanov
University

Jean Monnet Chair
SCAES
Social and Cultural Aspects
of European Studies

With the support of
Erasmus+ Programme
of the European Union

NATIONAL UNIVERSITY OF LIFE
AND ENVIRONMENTAL SCIENCES
OF UKRAINE

уміння розподіляти свої уповноваження [6, с. 8]. Також спільне викладання вимагає ретельної підготовки навчального матеріалу; узгодження форм, методів навчання; розуміння остаточних результатів. Основним для співпраці вчителів є розподіл спільної відповідальності та обов'язків щодо усіх учнів класу. На цьому етапі співпраця неможлива без планування та обговорення етапів освітнього процесу [3, с. 158].

В основі спільної роботи вчителів лежать наступні **чинники**: партнерство, співпраця, сильні сторони, оцінювання [3, с. 159].

Партнерство – це такі професійні стосунки, що вимагають поваги одне до одного та визнання спільної відповідальності. Співпраця передбачає розвиток взаємин у процесі, а не миттєву домовленість. Такий вид роботи дає можливість налагодити тісніші професійні та особисті стосунки. Відповідальність передбачає чіткий розподіл відповідальності за усіх учнів класу. Для учнів це означає, що у кожного з них є два вчителі. Один із учителів може вести заняття, а другий – спостерігати під час уроку або надавати допомогу в роботі, що забезпечує різницю у темпі викладання. Використання сильних сторін кожного вчителя дає можливість якнайефективніше реалізувати поставлену мету. У процесі спільного викладання це дає змогу кожному фахівцеві вчитися у іншого, що забезпечує його подальший професійний розвиток. Оцінювання є тим інструментом, що дає змогу проаналізувати досягнуті результати та переконатися в ефективності обраної стратегії, а тим більше доцільності використання тих чи інших методів і прийомів. Співпраця вчителів повинна систематично оцінюватись з точки зору досягнення результатів навчання учнів із особливими освітніми потребами [3, с. 159].

National
Pedagogical
Dragomanov
University

Jean Monnet Chair
SCAES
Social and Cultural Aspects
of European Studies

With the support of
Erasmus+ Programme
of the European Union

NATIONAL UNIVERSITY OF LIFE
AND ENVIRONMENTAL SCIENCES
OF UKRAINE

Основними компонентами ефективної практики спільного викладання є спільні узгоджені цілі, спільні цінності та переконання, рівноцінність учасників, спільне лідерство, співпраця [6, с. 8-9].

Очевидно, що співпраця є фундаментом спільного викладання.

Основними *характеристиками співпраці* у процесі спільного викладання є: особиста взаємодія, позитивна взаємозалежність, міжособистісні навички, моніторинг прогресу та індивідуальна підзвітність [6, с. 9]. Розглянемо ці характеристики детальніше.

Особиста взаємодія є важливим елементом процесу спільного викладання, оскільки передбачає участь обох педагогів у процесі прийняття рішень. Рішення, які приймають педагоги, можуть стосуватись такого: як часто і коли вони зустрічатимуться, коли залучатимуть інших фахівців чи батьків тощо. Педагоги також мусять узгодити систему спілкування поза проведенням формальних зустрічей (наприклад, за допомогою електронної пошти, скайпу та ін.). Відтак особиста взаємодія залишається важливим аспектом при прийнятті ефективних рішень [6].

Позитивна взаємозалежність є основним аспектом співпраці при спільному викладанні, що базується на переконанні: жоден фахівець не може задовольнити різноманітні потреби в навчанні всіх учнів. Тому спільне викладання забезпечує обом педагогам можливість застосувати свої знання та досвід для якомога більшого врахування індивідуальних особливостей усіх учнів [6].

Міжособистісні навички охоплюють вербальні та невербальні компоненти довіри, а також навички з вирішення проблемних ситуацій. Ці соціальні навички необхідні для досягнення розподілу лідерських функцій і забезпечення врахування

National
Pedagogical
Dragomanov
University

Jean Monnet Chair
SCAES
Social and Cultural Aspects
of European Studies

With the support of
Erasmus+ Programme
of the European Union

NATIONAL UNIVERSITY OF LIFE
AND ENVIRONMENTAL SCIENCES
OF UKRAINE

потреб усіх дітей. Під час використання практики спільного викладання педагоги можуть з'ясувати, що їхні міжособистісні навички знаходяться на різних рівнях розвитку, що залежить від попереднього навчання, особистих стилів комунікації тощо. Тому ефективне спільне викладання передбачає взаємний зворотний зв'язок і заохочення один одного [6, с. 10].

Моніторинг прогресу – коротка рефлексія основних успіхів і викликів, які відбулись під час уроку. Педагоги разом обмірковують досягнення учнями навчальних цілей; ефективне використання комунікативних навичок учителів у процесі взаємного спілкування; здійснення необхідних пристосувань навчальних видів діяльності тощо. Методи моніторингу можуть варіюватись від простих до складних. Наприклад, деякі вчителі використовують простий перелік контрольних запитань про свої завдання, який вони відмічають по завершенню уроку. Інші педагоги планують наприкінці дня щоденне 15-хвилинне обговорення трьох складових моніторингу (навчальних цілей, навичок спілкування, пристосувань навчальних видів діяльності). Учителі також можуть обговорювати успішні практики під час уроку, варіанти майбутніх змін та ін [6].

Очевидно, індивідуальна підзвітність є «мотором» спільного викладання. Індивідуальна підзвітність – це форма визнання важливості дій кожного з педагогів. Індивідуальна підзвітність передбачає час для оцінювання дій кожного з партнерів, що має на меті досягнення чотирьох цілей: підсилення почуття значущості внеску кожного з педагогів; забезпечення визнання внеску кожного з педагогів; визначення необхідних змін у діях чи завданнях учителів; визначення необхідної підтримки (наприклад, моделювання, наставництво, пошук додаткових ресурсів тощо) [2, 6].

National
Pedagogical
Dragomanov
University

Jean Monnet Chair
SCAES
Social and Cultural Aspects
of European Studies

With the support of
Erasmus+ Programme
of the European Union

NATIONAL UNIVERSITY OF LIFE
AND ENVIRONMENTAL SCIENCES
OF UKRAINE

Досягнення цих цілей безумовно веде до підвищення ефективності виконання своїх функцій, а також ефективності освітнього процесу в цілому.

Список використаних джерел:

1. Андрощук О. Спільне викладання – оптимальний стиль побудови взаємовідносин в закладі з інклюзивною формою навчання. *Психологічний супровід учасників освітнього процесу в умовах інклюзивної освіти* : матеріали Регіональної науково-практичної інтернетконференції, 27–30 лист. 2018 р. Житомир, 2018. URL: <http://dpsz2018.blogspot.com/2018/11/blog-post70.html> (дата звернення: 11.12.2021).

2. Асистент вчителя у закладі загальної середньої освіти з інклюзивною формою навчання : навчально-методичний посібник / А. А. Колупаєва та ін. Харків : Видавництво «Ранок», 2019. 216 с.

3. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ : ТОВ «Агенство «Україна», 2019. 300 с.

4. Миронова С. П. Педагогіка інклюзивної освіти : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2016. 164 с.

5. Організаційні засади діяльності асистента вчителя в інклюзивному класі : метод. посіб. / уклад. : О. В. Коган та ін. Харків : «Друкарня Мадрид», 2019. 110 с.

6. Спільне викладання в інклюзивному класі: метод. матеріали. / укладач Н. З. Софій. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 70 с.

7. Щодо організації навчання осіб з особливими освітніми потребами у закладах загальної середньої освіти у 2021/2022 навчальному році : лист Міністерства освіти і науки України від 30 серп. 2021 р. № 1/9-435. URL :

National
Pedagogical
Dragomanov
University

Jean Monnet Chair
SCAES
Social and Cultural Aspects
of European Studies

With the support of
Erasmus+ Programme
of the European Union

NATIONAL UNIVERSITY OF LIFE
AND ENVIRONMENTAL SCIENCES
OF UKRAINE

<https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-organizaciyi-navchannya-osib-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami-u-zakladah-zagalnoyi-serednoyi-osviti-u-20212022-navchalnomu-roci> (дата звернення: 12.12.2021)

ІНКЛЮЗИВНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ТА РОБОЧИЙ ПРОЦЕС

Котлінська Поліна Геннадіївна,
студентка групи 1МУД НПУ ім.М.П.Драгоманова

Кожен роботодавець, відповідно до квот, встановлених чинним законодавством, зобов'язаний працевлаштувати у себе на підприємстві осіб, що мають інвалідність.

Після введення нових штрафів за порушення трудового законодавства, такий обов'язок отримав нову хвилю актуальності.

Основною особливістю працевлаштування цієї категорії осіб є те, що у зв'язку із їх станом здоров'я та на їх прохання роботодавець зобов'язаний встановити їм особливий робочий графік, наприклад, неповний робочий день чи тиждень.

Роботодавцю, під час працевлаштування таких осіб слід звернути увагу на наступне:

- дотриманням вимог законодавства вважається лише працевлаштування інвалідів на основне місце роботи. Зовнішнє сумісництво не зараховується до квот.